

Một số giải pháp nâng cao hiệu quả giảng dạy Học phần Tác giả trong Chương trình ngữ văn trung học phổ thông

Đinh Thị Đỗ Mai

Giáo viên. Trường THPT Yên Ninh, Phú Lương, Thái Nguyên.

Received: 16/3/2023; Accepted: 25/3/2024; Published: 01/4/2024

Abstract: *This study aims to improve the effectiveness of teaching “authorship” in the literature subjects at high schools. This research goal is to help teachers effectively convey information about authors to students and inspire students to love Literature.*

The results of the study show that the measures have contributed to innovating teaching methods in the direction of promoting students’ positivity, initiative, and creativity in the learning process. They train students to learn, analyze, evaluate, and process information reasonably and creatively. They also create conditions for students to express their thoughts and feelings about authors, works, and characters.

Keywords: *Solution, author, teaching author part, literature, high school.*

1. Đặt vấn đề

Có nhiều cách thức, nhiều hướng để tiếp nhận tác phẩm văn học, trong đó tiếp nhận từ góc độ tác giả là cơ sở không thể thiếu khi muốn khám phá một chỉnh thể nghệ thuật. Đây là hướng tiếp nhận có lịch sử lâu đời và có ý nghĩa quan trọng trong việc khám phá văn bản văn học.

Dưới góc độ nghiên cứu của lí luận văn học thì khi sáng tác, nhà văn bao giờ cũng gửi gắm điều gì đó trong văn bản tác phẩm, cho nên tiếp nhận văn học là nỗ lực đi tìm dụng ý của nhà văn.

Tiếp nhận tác phẩm văn học dưới góc độ tác giả, bạn đọc sẽ có điều kiện tiếp xúc với một tài năng, một nhân cách, một tư tưởng và tâm hồn lớn. Bởi vì những tác phẩm văn học được đưa vào đọc hiểu trong chương trình THPT đều là những tác giả lớn, có vị trí đặc biệt, tiêu biểu cho một giai đoạn, một thời kì, một xu hướng; trào lưu văn học. Và ở đó, bạn đọc sẽ có sự tương tác, đối thoại và học hỏi, góp phần hoàn thiện nhân cách, kĩ năng bản thân - điều đặc biệt quan trọng đối với lứa tuổi học sinh ở chức năng giáo dục của văn học.

Hoạt động dạy học cũng như việc tiếp nhận văn bản văn học là hoạt động tiếp thu kiến thức của một trong số các môn học ở trường THPT. Vì thế việc thi cử vượt môn và tốt nghiệp THPT cũng như đại học là mục đích thực tế của học sinh. Do vậy, việc nắm kĩ phần tác giả - chủ thể sáng tạo văn bản nghệ thuật, không những giúp học sinh có cơ sở để giải mã văn bản mà còn đáp ứng yêu cầu đáp án phần mở bài trong đề thi môn Ngữ văn phần làm văn (hiện chiếm 1/2 tổng số điểm bài thi).

Bởi vậy, dạy học bài về tác giả văn học hoặc hướng dẫn học sinh nắm được những thông tin cơ bản về một tác giả văn học nào đó có vai trò rất quan trọng. Trước hết hoạt động này sẽ giúp học sinh có được một lối nhỏ (dù không phải là con đường chính thức) để đi vào thế giới nghệ thuật của một tác phẩm văn học. Hơn nữa học sinh sẽ có cơ sở để đọc hiểu những tác phẩm khác của cùng nhà văn, của một giai đoạn, một thời đại văn học. Văn chính là người, nói “qua văn phần nào biết người” là vì vậy. Vì những lý do trên, chúng tôi chọn đề tài “**Một số giải pháp nâng cao hiệu quả dạy học phần tác giả trong chương trình Ngữ văn THPT**”.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Xác định đúng trọng tâm bài học

Trước hết người giáo viên cần xác định nội dung trọng tâm, cơ bản nhất về một tác giả văn học dù trong bài học riêng về tác giả hay trong phần tiểu dẫn, cần đảm bảo ba nội dung sau:

Thứ nhất cần tìm hiểu về Cuộc đời của tác giả văn học

Trong phần Cuộc đời cần nêu lên thông tin về Tên, Hiệu, Bút danh, năm sinh – năm mất. Trong một số trường hợp giáo viên nên lưu ý, cho học sinh phát biểu cảm nhận về Hiệu, hoặc bút danh, hoặc có lúc là danh hiệu người đời khen tặng của tác giả. Bởi Hiệu và bút danh nói lên hoài bão, lí tưởng, mơ ước ... của nhà văn. Ví dụ tìm hiểu về Nguyễn Bình Khiêm cần cho học sinh thể hiện suy nghĩ về hiệu của ông (Bạch Vân Cư Sĩ) và danh hiệu người đời sau suy tôn (Tuyết Giang Phu Tử), hoặc khi tìm hiểu tác giả của văn bản “Chí Phèo” cần giải nghĩa bút

danh Nam Cao,...

Tiếp đó cũng trong phần Cuộc đời cần hướng dẫn học sinh tìm hiểu về Quê quán, Xuất thân, Thời đại, Những nét chính về đường đời của tác giả.

Thứ hai cần tìm hiểu về Sự nghiệp văn học.

Trong phần này cần xác định nội dung trọng tâm thứ nhất là Những tác phẩm chính, cần phân loại các tác phẩm tiêu biểu của tác giả theo thể loại, giai đoạn sáng tác. Giới thiệu về Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh (là tác giả có sáng tác trên nhiều lĩnh vực) cần phân loại (trương đối) các sáng tác thuộc văn chính luận, văn chương nghệ thuật, văn thơ tuyên truyền ...

Tiếp đó dưới sự hướng dẫn của giáo viên và đọc sách giáo khoa học sinh khái quát về Một số đặc điểm về nội dung và nghệ thuật trong sáng tác của các nhà thơ, nhà văn.

Thứ ba cần có sự đánh giá chung nhất về vị trí của tác giả trong lịch sử văn học qua phần Kết luận.

Trong các nội dung trên, có những nội dung được trình bày cụ thể, chi tiết trong sách giáo khoa, giáo viên chỉ cần nhắc học sinh đọc và ghi nhớ, nhưng cũng có những nội dung cần yêu cầu học sinh rèn luyện kỹ năng tổng hợp, suy luận.

2.2. Phát huy tính chủ động, tích cực của mỗi học sinh nhằm tự chiếm lĩnh lượng thông tin cần thiết

Có thể nói thời đại ngày nay là thời đại của thông tin, chỉ trong thời gian rất ngắn với sự hỗ trợ của công nghệ người ta có thể có được thông tin về mọi tác phẩm, mọi tác giả văn học lớn. Bên cạnh đó số lượng tài liệu tham khảo dưới các hình thức rất đa dạng và phong phú như các tạp chí thường kỳ, các cuốn sách tham khảo, blog, facebook cá nhân ... cũng vô cùng lớn học sinh không khó để tra cứu thông tin quê quán, xuất thân, con người, sáng tác, tư tưởng ... của nhà văn. Ví dụ khi ta gõ từ khóa Nam Cao trong trang tìm kiếm Google.com.vn ta sẽ tìm thấy khoảng 1.320.000 kết quả trong 0.20 giây. Tất yếu bên cạnh những kết quả thiếu giá trị vẫn có những trang Web có độ tin cậy cao làm cơ sở cho sự tìm hiểu của học sinh.

2.3. Phát huy vai trò của phương pháp làm việc nhóm

Đổi mới phương pháp không chỉ là phát huy tính tích cực chủ động của cá nhân học sinh mà bên cạnh đó cần làm cho từng cá nhân biết phối hợp với cá nhân khác để giúp người khác đồng thời là giúp chính mình hoàn thiện nhận thức. Vì vậy giáo viên nên khuyến khích và tổ chức các hình thức làm việc

nhóm cho học sinh, thông qua đó học sinh sẽ có điều kiện trình bày những kiến thức của mình về tác giả văn học, những học sinh khác nghe và điều chỉnh. Có thể giao cho mỗi nhóm tìm hiểu một phương diện nào đó về tác giả và trình bày trước lớp, các nhóm khác góp ý, giáo viên là nhân tố xúc tác để tạo nên các cuộc tranh luận tích cực trong giờ học. Có như vậy học sinh sẽ có điều kiện để kiểm nghiệm thông tin mình thu thập được có tính chính xác như thế nào, nếu cần sẽ điều chỉnh ra sao. Và tất yếu được tranh luận học sinh sẽ ghi nhớ rất tốt thông tin.

2.4. Sử dụng đồ dùng, tư liệu học tập

Đổi mới phương pháp dạy học môn văn không thể không gắn với việc sử dụng đồ dùng dạy học hiện đại. Dạy học các bài đọc văn có thể khó vận dụng các trang thiết bị nghe nhìn hiện đại. Nhưng ngược lại, trang thiết bị hiện đại, các tư liệu truyền hình như phóng sự, ký sự, phim tài liệu ... lại là công cụ phục vụ đắc lực cho việc dạy học một tác giả văn học. Chúng ta có hàng loạt tư liệu về Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh, về Nguyễn Du, Hồ Xuân Hương, Nguyễn Khuyến, Xuân Diệu, Nguyễn Tuân ... lựa chọn nội dung, dung lượng hợp lý các tư liệu trên, người thầy sẽ định hướng cho học sinh một hướng tiếp cận mới đối với tác giả văn học bên cạnh việc học sinh đọc sách giáo khoa. Và tất yếu những tư liệu này giúp học sinh dễ tiếp nhận và nhớ lâu hơn nội dung trọng tâm bài học.

2.5. Kể chuyện, kể giai thoại về tác giả văn học

Thực tế cho thấy, những thông tin khô khan không bao giờ làm học sinh hứng thú. Học sinh có thể học thuộc, có thể trình bày chính xác những mốc thời gian, những sự kiện hoặc những đánh giá về một tác giả văn học trong các bài kiểm tra, nhưng nếu nó không xuất phát từ sự hứng thú, say mê lượng kiến thức đó sẽ nhanh chóng bị các em lãng quên. Những giai thoại về Nguyễn Trãi, Nguyễn Du, Hồ Xuân Hương, Nguyễn Khuyến, Nguyễn Bính, Xuân Diệu, Nguyễn Tuân ... luôn được học sinh đón nhận một cách hào hứng, bởi nó phù hợp với tâm lý học sinh, nó giúp hình thành và tô đậm thêm lòng yêu quý của học sinh đối với nhà văn, đối với môn văn học.

Giáo viên cần dành thời gian tìm đọc những giai thoại hay, có ý nghĩa về các nhà văn, nhà thơ, chính những câu chuyện đó sẽ lôi cuốn học sinh, giúp các em nhớ lâu hơn về tiểu sử, con người, tính cách... của nhà văn. Cũng từ đó không khí giờ học sẽ nhẹ nhàng và cũng tự nhiên học sinh sẽ yêu thích giờ văn hơn.

(Xem tiếp trang 77)

thực hành với chủ đề đầu tiên SV còn khá rụt rè, bỡ ngỡ và ngại nói, ngại tham gia. Nhưng đến chủ đề thứ ba được phân công, SV đã hào hứng và chủ động tham gia để có được kết quả tốt nhất.

3. Kết luận

Thực tế giảng dạy cho thấy việc nâng cao chất lượng dạy tiếng Anh nói chung và dạy kỹ năng nói tiếng Anh nói riêng cho SV phụ thuộc rất nhiều vào phương pháp giảng dạy. Tác giả đã dành sự quan tâm bằng cả trách nhiệm chuyên môn, thời gian và sự yêu thích tiếng Anh để triển khai các hoạt động nhằm giúp SV có được cách học nói hiệu quả. Bằng các hoạt động này, SV không chỉ nâng cao kỹ năng nói mà còn bồi đắp được động lực học tập, cũng như xác định rõ hơn lợi ích của việc học tiếng Anh. Qua các hoạt động thực hành nói, SV nhận ra rằng không ai học ngoại ngữ mà không mắc lỗi. Do đó, SV cần tự tin và kiên nhẫn giao tiếp thật nhiều trong cuộc sống

thực tế để có thể nâng cao kỹ năng và năng lực ngoại ngữ cho bản thân./

Tài liệu tham khảo

- (1) Bygate M. (1987), Speaking. Oxford University Press
- (2) Byrne, D (1986), Teaching Oral English. London. Longman Group UK Limited
- (3) Garrett Smith (2018) Teaching Speaking in Non-Academic Contexts. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781118784235.eelt0257>
- (4) Sonca Vo (2020) Evaluating interactional competence in interview and paired discussion tasks: A rater cognition study <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/tesj.563>
- (5). Nivja H. de Jong (2020) Teaching Speaking <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781405198431.wbeal1437.pub2>.

Một số giải pháp nâng cao hiệu quả giảng dạy... (tiếp theo trang 71)

2.6. Tích hợp nội dung dạy học giữa chương trình Ngữ văn các cấp học và giữa tác phẩm với tư tưởng, tâm hồn của tác giả

Chương trình Ngữ văn THPT được xây dựng trên nguyên tắc đồng tâm, vì vậy nhiều nội dung của THPT trong đó có nội dung về tác giả văn học đã được dạy học trong chương trình THCS nay được nhắc lại và củng cố ở mức độ cao hơn. Giáo viên có thể đặt những câu hỏi gợi mở giúp học sinh nhớ lại kiến thức về một nhà văn nhà thơ nào đó đã được học trước đây, kết hợp với những thông tin bổ sung trong bài học để khắc sâu kiến thức.

2.7. Chuẩn bị bài chu đáo trước khi đến lớp

Việc hướng dẫn HS chuẩn bị bài trước khi đến lớp đã chứng minh được ích lợi trong dạy học hiện nay, giúp cho HS được làm việc nhiều hơn, tích cực chủ động tìm ra kiến thức dưới sự hướng dẫn của GV hơn là thu nhận thông tin từ GV. Trong chiến lược phát triển giáo dục (ban hành kèm theo quyết định 201 2001 QĐ-TTg ngày 28 tháng 12 năm 2001 của Thủ tướng Chính phủ) ghi rõ —đổi mới và hiện đại hoá PPGD dục chuyển tới việc truyền thụ tri thức thụ động thầy giảng trò ghi sang hướng dẫn người học chủ động tư duy trong quá trình tiếp cận tri thức. Dạy cho người học PP tự thu nhận thông tin một cách có hệ thống và có tư duy phân tích, tổng hợp phát triển năng lực của mỗi cá nhân, tăng cường tính chủ động tích cực, tự chủ của HS trong quá trình học tập. Như vậy mục đích của việc đổi mới và hiện đại hoá

phương pháp giáo dục là phát huy được vai trò chủ thể, phát huy được tính tích cực chủ động và khả năng tư duy sáng tạo của HS.

3. Kết luận

Việc thực hiện phối kết hợp các cách thức, phương pháp dạy học kiểu bài về tác giả văn học như trên là điều rất cần thiết. Đây là các phương pháp dạy học tiên tiến, phù hợp với nhà trường hiện đại và chủ trương tích cực hoá hoạt động của học sinh trong học tập, làm cho các em yêu thích môn Ngữ văn, chăm học và từ đó nâng cao kết quả học tập. Đây là những giải pháp phù hợp với xu thế giáo dục của thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng là học để biết, học để làm, học để cùng chung sống, học để sống với chất lượng cao.

Tài liệu tham khảo

1. Sách giáo khoa - Sách giáo viên Ngữ Văn 10 - NXB Giáo dục
2. Sách giáo khoa – Sách giáo viên Ngữ văn 11 – NXB Giáo dục
3. Tài liệu tập huấn Dạy học và kiểm tra, đánh giá kết quả học tập theo định hướng phát triển năng lực học sinh, môn Ngữ Văn (2014), Hà Nội.
4. Tài liệu tập huấn về Nghiên cứu KHSPUD
5. Nhà văn Việt Nam hiện đại – Chân dung phong cách, Nguyễn Đăng Mạnh, NXB văn học, 2003
6. Sách giáo khoa Ngữ văn tập 1 và tập 2 của các lớp 10,11 và 12 (cơ bản và nâng cao)